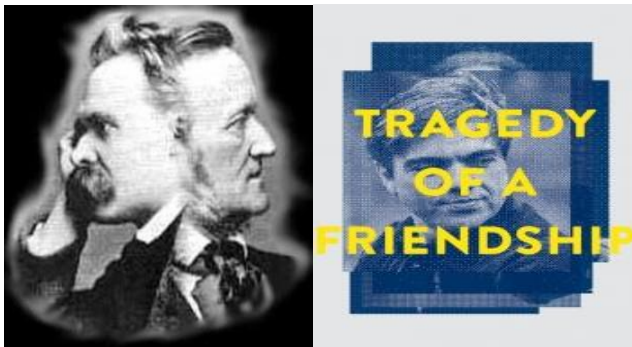

De kennismaking van Nietzsche met Wagner was liefde op het eerste gezicht. Althans voor Nietzsches bewondering voor de man die de Ring componeerde in het licht van de Griekse tragedie. De filoloog Nietzsche kon er niet van over. Maar de grootse vriendschap draaide toen Nietzsche inzag dat het bij Wagner veel om theatraliteit ging en helemaal ging Nietzsche overstag toen Wagner hem de partituur van Parsifal toestuurde. Wagner was terug christelijk geworden! Op het einde van zijn helder leven schreef Nietzsche *Der Fall Wagner*. Vanuit een aantal van deze aforismen bestuderen we deze vriendschap en documenteren dit ook met een aantal muziekvoorbeelden.

Achtergronden m.b.t publicatie *Het geval Wagner* ca.1880:

1. N ontmoet W op jonge leeftijd: 25 jaar, W is 55.
2. In 1^e instantie is N weg van W, zeg maar adoratie
3. Gaandeweg verandert zijn mening op W en wel op 2 vlakken:
 - a. W'persoonlijkheid: decadent m.a.w. W is narcistisch, vindt zich geweldig en eist van zijn aanhangers (Wagnerianen) volkomen geloof in zijn theatraliteit ...
 - b. W'esthetica: allengs begint N in te zien dat de muziek van W apollinisch gericht is (geconstrueerd) daar waar N'esthetica dionysisch gefundeerd is (zie toelichting aangaande deze twee begrippen p.5); top of the bill met: Parsifal ofte: God wordt terug binnengehaald
4. W streeft naar Duitse cultuur; N is werelds en denkt niet smal
5. W en N zijn allebei van de sterkste (bekende) geniën van de 19^e eeuw, maar met een verschillende persoonlijkheid! Elkaars alter-ego's?
6. Een aantal jaren na W'dood schrijft N *Het geval Wagner* waarin hij zich verduidelijkt: hij ziet in dat hij doorheen de gebeurtenissen met W moest gaan om daarna er voor zichzelf beter van te worden; hij moet dus W van zich afschrijven maar groeit daardoor (soms moet je de zonde doen, om achteraf te beseffen dat het anders kan!)

Conclusie:

- vriendschap N-W erg complex: ze koesteren en bestrijden elkaar: bib. vol!
- N filosoof met de hamer ↔ W componist totaalspektakel
 - o Componeerde ook schreef ook

VERDERE UITWIJDINGEN allerlei m.b.t. Wagner en Nietzsche:

WAGNER:

- Briljant én verschrikkelijk dicht bij elkaar
- Autobiografisch werk
- Publiceert na Flieg.Holl. Tannh, en Loh. en vóór Tr.Is., en de Ring, rond 1850 (37 jr.) *Die Kunst und die Revolution, Das Kunstwerk der Zukunft en Oper und Drama*. Straffe breuk met traditie en pretentie van NIEUW. Mens moet de verloren relatie met de Nstuur terugvinden op aldus tot het echte Leven en de Kunst te komen. in de Grieks-Attische tragedie nog deze eenheid te herkennen, maar daarna verval en nog eens sterk onderdrukt door het X-dom. Voorstel: het Gesamtkunstwerk als totale vorm en het inhoudelijke te vinden in de waarlijk mythische onbezodelde Oudgermaanse, Oudnoorse enz. sagen, liederen, goden ... een totaal nieuwe verbeeldingswereld!
- Overgevoelig denker, nerveus, leeft in uitersten
- Persoonlijksomschrijvingen: erg zinnelijk, gevoelig voor klankvisioenen, abnormaal ontwikkeld zelfgevoel, buitensporig egocentrisch, innerlijke onrust, oververhit, revolutionair dweper, geestelijke beweeglijkheid, verbeterde vitaliteit
- Wil geliefd en bewonderd worden, liefst onvoorwaardelijk
- Ideologie, ideeën, dus symbolen, niet direct mensen: waar staan Wotan, Parsifal enz. voor? Niet zo bij Mozart, Verdi e.a.
- Fascinerend
- Vormt niet theatergedachten à la Florentijnse Camerata (totaaltheater)
- Oneindigheid die verslavend werkt
- Nogal wat seksisme (Wonne), gedoe met vrouwen (Erlösung - die mannen moeten verlossen): deugt dat wel zo'n opvatting over liefde? Cfr. Carmen!
- Geen evenwicht tussen libido en ascese: eindeloze strijd = muziek
- Onheilszwangere muziek, verlangen naar pure waanzin
- Geraffineerd sentiment
- Waarom kritisch blijven???
- Moeite met joden v.u. rijkdom joden vs revolutionair
- Populistische link tussen Wagner en Hitler constructie achteraf door Winifred W e.v. N-zus?
- bijzonder geestelijk klimaat
- eisen uitzonderlijk talent

NIETZSCHE:

- Problematische figuur, slim, geniaal, fascinerend
- Creatief en literair denker: niet vanzelfsprekend te lezen
- Vol tegenstrijdigheden
- Pendelt tussen kruiperigheid en adoratie voor Wagner
- Rancunes, wroeging, tegenspraken vs waardering eigen werk
- Knapt af op:

- Wagnerianen: snobisme, oppervlakkigheid
- Wagner omdat hij vroeger revolutionair was en nu mee heult met burgerklasse
- Visie op 'Duits' zijn; nationalisme vs cultuurbreed
- Kritiek Ring: orkestrale bombast, gekrijs
- Besluit N: *Verlos ons van de Verlosser!*
- heeft N zichzelf socratisch bevraagd? Zijn eigen filosofische leerstellingen toegeëigend?
- Had N laatste jaren psychiatrische aanloopverschijnselen?

Hoe N lezen?

- Eerder literair dan wel als filosoof
- Heel veel redeneringen doorspekt met stellingen
- Stijl er fel aangezet, extatisch en 'vaak 'onbegrijpelijk'¹ want N overdrijft graag
- N relativerend lezen: hij meent het niet altijd zoals hij schrijft
- N kent zichzelf goed en geeft toe dat hij ook wel eens de fout in gaat
- Houd er ook rekening mee dat N geen positief beeld overhoudt van de meeste mensen: conservatief, te lui om kritisch te denken, kortom: dom!
-
- evolutie N lezen:
 - jaren 68: N links en W fascist
 - jaren 80: W vergane glorie en fout
 - toen Jan Fabre: nieuwe onbeschaamde openheid

Naar aanleiding van het Wagnerjaar vroeg de Vlaamse Opera aan Jan Fabre (concept), Stefan Hertmans (tekst~libr.) en Moritz Eggert (muziek) om een hommage te brengen aan Richard Wagner.

"*Tragedy of a friendship*" is een muziektheatervoorstelling die focust op de turbulente vriendschap tussen Richard Wagner en Friedrich Nietzsche. Tegelijk worden alle dertien opera's van Wagner in de voorstelling geëvoceerd. Dertien Wagners voor de prijs van één!

"Ik heb het altijd moeilijk gehad met Wagnerianen: ze lijden niet aan de tegenspraken in Richard Wagners werk, ze gaan kritiekloos op in de oceaan van beroezende klanken en dulden geen tegenspraak. 'Echte' Wagnerianen maken, door hun extatische overgave, op mij vaak de indruk dat ze niet echt luisteren, het problematische karakter van deze muziek niet horen, niet met de muziek meedenken, dat ze vooral willen ondergaan in gedachteloze beroezing. In zoverre ben ik het eens met de reserves van de filosoof T.W. Adorno, die Wagner voor de rest groot onrecht heeft gedaan, zoals hij dat ook met Igor Stravinsky en Paul Hindemith heeft gedaan. Wagners muziek verdient beter; ze verdient onze kritische, lastige, tegensprekelijke aandacht..."

¹ Typisch doordenkertje, waarbij de logica enigszins zoek is, is volgend citaat uit *Also sprach Zarathustra* (1889) uit boek 2: *als er goden waren, hoe zou ik het dan uithouden om geen god te zijn! Dus er zijn geen goden.*

<https://www.youtube.com/watch?v=syLhrx1Ogbo> Lohengrin A.3 In fernen Land (4':naam!)

<https://www.youtube.com/watch?v=RLoHcB8A63M> Wagner Liebestod expressief, geen ott!

<https://www.youtube.com/watch?v=lQNcTYVlcEg>

14'			
16'10	instrumentaal		
17'45	O, sink hernieder		64
22'25	Einsam wachend	Brangane	65
25'25	Lausch	Tr. / Is	
26'50	Unsre Liebe	Tr	65
29'10	Doch	Is	66
31'10	So sturben wir	Tr ... allebei	66
33'05	habet acht	Brangane	67
33'45	Soll ich	allebei	67
35'30	O ewige nacht	allebei	

http://www.murashev.com/opera/Tristan_und_Isolde_libretto_English_German

Parsifal: soms uit film Syberberg 1982

https://www.youtube.com/watch?v=Mic_EOGOTzE

Parsifal in Graalburg

(gregoriaans!)

<https://www.youtube.com/watch?v=T8zVuA3TXnE>

einde?

<https://www.youtube.com/watch?v=-n9E7kSYOT0> verleiding Kundry

https://www.google.be/?gws_rd=ssl#q=eindwerk+nietzsche+wagner&start=10

Bizet CARMEN

<https://www.youtube.com/watch?v=qaQ0Nd4yRfw>

Alagna/Garanca einde
rood; gn ott

<https://www.youtube.com/watch?v=Gt0jUXJk2dU>

Kauffmann ott. Fr. v.a 7'00

twee (levens)kunstdriften:

APPOLINISCH

droom/fantasie/schone schijn/leugen

zekerheid, wetenschap, kunstmatig

klassiek, maat, rede, onverstoortbaar

Euripides

Socrates / Plato

DIONYSISCH

roes/razend begeren/ Bacchus: doorbreekt schone schijn; zingen, dansen in gemeenschap, losbandig onmatigheid

vormloze oerwil: alleen in de muziek!

romantisch, onstuimig, hartstocht, emotie, intuïtie, fantasie

Homerus, Aeschylus, Sophocles

presocratici (m.u.v. Pythagoras)

tragedie

drama koren |

verhaal

kritisch tragisch

Wagner's werk beschouwt Nietzsche als een toonbeeld van die tragische cultuur?

Wagner

Bizet: Carmen

beeldende kunst

[Afbeeldingen van rafael transfiguratie](#)
[Rafaël: De transfiguratie](#)

architectuur

muziek

individu / werkelijkheid

wereld - breekt open

Evolutie van de wisselwerking apollinisch ~ dionysisch:

1. Tragedie is geboren uit de geest van de muziek(titel!)
2. Het apollinische is nodig voor vorm te geven aan het dionysische
3. Het apollinische komt op de voorgrond te staan: W = systeembouwer
4. verandering en het onbepaalde worden verborgen